

POZİTİF YAŞAM DERNEĞİ

ANKARA DESTEK MERKEZİ

HAK İHLALLERİ RAPORU - 3

Hazırlayan

Av. Şeyma Nur Topaloğlu

Hukuki Danışman

Pozitif Yaşam Derneği Ankara Destek Merkezi

ANKARA 2020

Bu belge, Federal Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı'nın (BMZ) ve Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi (ECHO) ortak finansmanı ile yürütülen "Toplum Merkezleri ve Yerel İnisiyatifler Projesi (CLIP)" kapsamında hazırlanmıştır. İçeriği, Avrupa Birliği'nin maddi desteğiyle yürütülen insani yardım faaliyetlerini kapsamaktadır ve görevlendiren kurumların görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	2
Özet.....	3
Abstract.....	3
Yöntem.....	3
Hukuki Danışmanlık Verilen Vakalar.....	4
Sonuç ve Değerlendirme.....	11

KISALTMALAR

AIDS: Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu)

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

HIV: Human Immunodeficiency Virus (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü)

HIV+: Human Immunodeficiency Virus Positive (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü Pozitif)

ILO: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

IOM: International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)

MEDULA: Medikal Ulak Sistemi

MD.: Madde

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TCK: Türk Ceza Kanunu

UNAIDS: Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Programı)

WHO: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

A. Özet

Pozitif Yaşam Derneği Ankara Destek Merkezi, HIV ile Yaşayan Kişilere Yönelik Destek Mekanizmalarının Geliştirilmesi Projesi kapsamında HIV ile yaşayan kişilere hukuki destek vermektedir. Verilen hukuki danışmanlıklar ile ilgili yayımlanan üçüncü rapor, 2020 Mayıs ve Haziran aylarında derneğe gelen başvurular esas alınarak hazırlanmıştır. Mart, Nisan ve Mayıs aylarında COVID-19 salgını sebebiyle karantina ve getirdiği problemlerle mücadele eden ve bu konuda da hassas ve kırılgan grupta yer alan HIV ile yaşayan bireyler, Haziran ayının başlaması ile kontrollü normalleşme döneminde de özen gösterilmesi gereken bir konumdadır. Bu özenin toplum ve daha önemlisi devlet tarafından gösterilmesi gereklidir. Kontrollü normalleşme döneminde, bundan öncesinde olduğu gibi ekseriyetle sağlık alanı ve çalışma hayatında hak ihlalleri yaşanmıştır. Bu raporun amacı tespit edilen hak ihlallerini sıralamak ve çözüm yolları üretilmesi adına bir kapı aralamaktır.

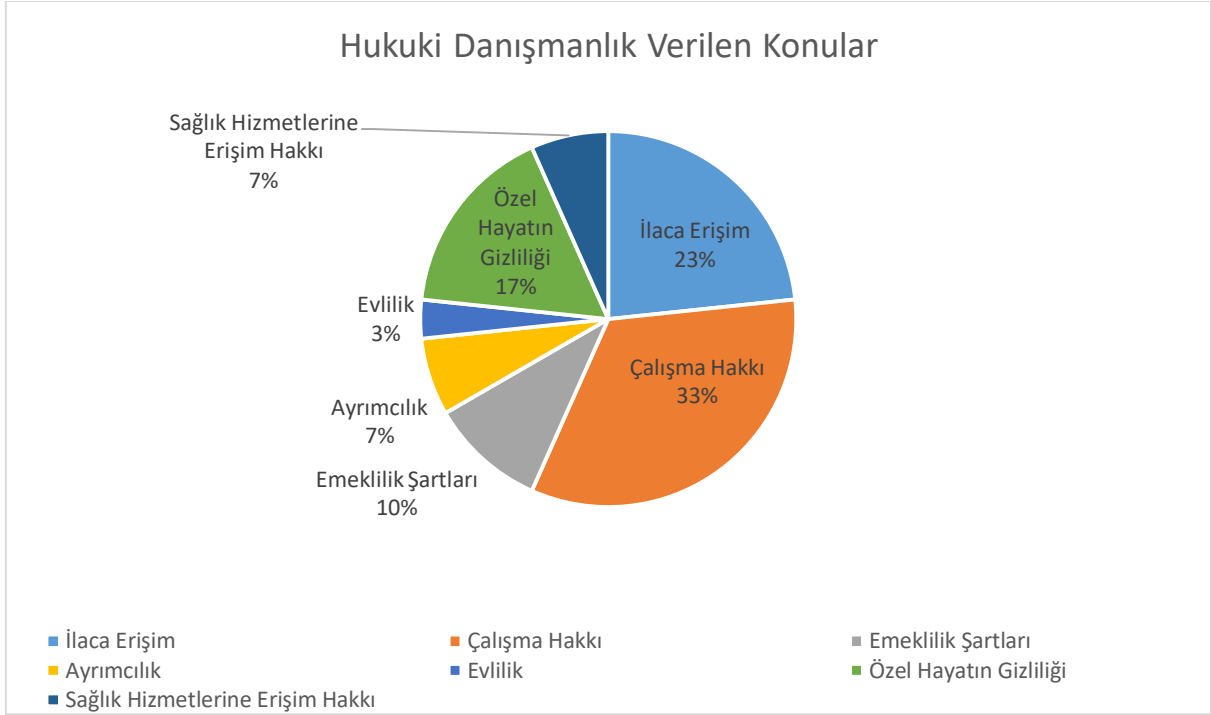
A. Abstract

Positive Living Association Ankara Support Center provides legal support to people living with HIV as part of the Enhancing Support Mechanisms for People Living with HIV Project. The third report published on legal counseling was prepared based on the applications received during May and June 2020. People living with HIV (PLHIV) struggled with the quarantine period and other problems arose with the COVID-19 outbreak in the months on March, April and May. PLHIV who are in the sensitive and fragile group in, should be taken in consideration during the controlled normalization period. This care has to be demonstrated by society, but most importantly by the state. In the period of controlled normalization, similar to the cases before COVID-19, there were many violations of rights in the field of health and employment. The purpose of this reports is to list the identified violations of rights and to open a door to produce solutions.

B. Yöntem

Bu raporda kullanılan vaka bilgileri Pozitif Yaşam Derneği Ankara Destek Merkezi'ne başvuran danışanlara verilen danışmanlıklar sürecinde tespit edilmiştir. Aşağıda ayrıntılı olarak incelenecek olan hak ihlalleri telefon ile yapılan görüşmeler sırasında tespit edilmiştir. Danışanlarımızın gizliliğini korumak amacıyla danışanlarımız hakkında hiçbir kişisel bilgiye raporda yer verilmemiştir.

C. Hukuki Danışmanlık Verilen Vakalar

Vaka 1: Yabancı uyruklu olan, uzun zamandır Türkiye’de ikametgah izni ile kalan danışan pandemi sebebiyle ülkesine gidiş gelemediği için ilaç temin edememektedir. İlacına nasıl ulaşacağı konusunda danışmanlık talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana memleketi olan İngiltere’den hekiminin ilaçlarını kargo ile gönderebileceği bilgisi verildi. İlaçları gümrükten teslim alabilmesi için Türkiye’deki bir hekimden HIV pozitif olduğuna dair sağlık raporunu gümrükteki görevlilere göstererek alabileceği anlatıldı. Ayrıca danışana Genel Sağlık Sigortası’na başvuru yapabileceği ve bundan sonra ilaç tedavisine Türkiye’de devam etme imkanı olduğu açıklandı ancak danışan GSS başvurusu yapmak istemediğini belirtti.

Vaka 2: Polis akademisine kabul edilmiş olan danışan intibak eğitimi öncesinde HIV tanısı almıştır. Akademiye devam edip edemeyeceği hakkında bilgi almak istedi.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliği gereği HIV pozitif olan kişilerin Polis Akademisi öğrencisi olması mümkün değildir. İntibak eğitimi öncesi yapılan sağlık taramasında adayların akademiye devam edip edemeyeceği belirlenir. Bu sebeple danışana Polis Akademisi sağlık koşullarını sağlamadığı açıklanmıştır.

Vaka 3: Danışan HIV statüsünden dolayı malulen emekli olma hakkı olup olmadığı konusunda bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Malulen emekliliğin kendine has şartları vardır. HIV statüsü tek başına malulen emeklilik için yeterli bir koşul değildir. Maluliyet raporunda en az %60 oranında

maluliyet olması gerekir, bunun yanında belirlenmiş prim gününün doldurulmuş olması gerekir. Bu sebeple danışana sadece HIV statüsü sebebiyle malulen emekli olamayacağı anlatıldı.

Vaka 5: Kardeşi HIV pozitif olan danışan, kardeşinin cezaevine girmesi sonucu cezaevinde hangi koşullarda barınacağını, ilaçlarını düzenli alıp almayacağı konusunda çekinceleri olduğunu belirtti, konuyla ilgili bilgi talep etti.

Vaka 4: Danışan HIV statüsünden dolayı malulen emekli olma hakkı olup olmadığı konusunda bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Malulen emekliliğin kendine has şartları vardır. HIV statüsü tek başına malulen emeklilik için yeterli bir koşul değildir. Maluliyet raporunda en az %60 oranında maluliyet olması gerekir, bunun yanında belirlenmiş prim gününün doldurulmuş olması gerekir. Bu sebeple danışana sadece HIV statüsü sebebiyle malulen emekli olamayacağı anlatıldı.

Vaka 5: Kardeşi HIV pozitif olan danışan, kardeşinin cezaevine girmesi sonucu cezaevinde hangi koşullarda barınacağını, ilaçlarını düzenli alıp almayacağı konusunda çekinceleri olduğunu belirtti, konuyla ilgili bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: HIV pozitif tutuklu veya hükümlülerin kronik hastalıklarını bildirmesi ile düzenli olarak ilaçları temin edilmektedir. Tutuklu veya hükümlünün ilaca erişemediği takdirde gerekli şikayet ve başvuruları Cezaevi Müdürlüğü'ne yapabilecekleri anlatıldı.

Vaka 6: Danışan kendinden yaşça büyük olan öz kardeşi tarafından HIV statüsü sebebiyle fiziksel ve psikolojik şiddete uğrayan danışan konu ile ilgili hukuki danışmanlık talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Derneğe ulaşmadan önce suç duyurusunda bulunmuş olan danışanın suç duyurusu dilekçesinin akıbeti henüz belli olmadığı için danışana koruma kararı alabilmesi için dilekçe yazıldı, ibraz etmesi için kendisi ile dilekçe paylaşıldı.

Vaka 7: Rus vatandaşı olan 3 danışan turist olarak Türkiye'ye gelmiştir. Salgın süresinde uçuşların iptal olması sebebiyle ülkelerine dönüp HIV tedavisinde kullanılan ilaçlarını temin edemedikleri için konu ile ilgili bilgi almak istemişlerdir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: İlaçlarını Türkiye'deki eczanelerde ücreti mukabili temin edebilecekleri anlatıldı. Bunun yanında maddi durumu uygun olmayan kişilerin ilaç yardımı alabilmesi için IOM'e (Uluslararası Göç Örgütü) yönlendirildi.

Vaka 8: Medula sistemi hakkında bilgi almış, sistemdeki bilgilerini nasıl gizleyebileceği konusunda bilgi talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Medula sistemini gizleyebilmek amacıyla SGK'ya ibraz etmesi için dilekçe yazılıp danışana gönderildi.

Vaka 9: Danışan malulen emeklilik şartları ile ilgili bilgi talep etti, HIV statüsünün malulen emeklilik için yeterli bir koşul olup olmadığını sordu.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: : Malulen emekliliğin kendine has şartları vardır. HIV statüsü tek başına malulen emeklilik için yeterli bir koşul değildir. Maluliyet raporunda en az %60 oranında maluliyet olması gerekir, bunun yanında belirlenmiş prim gününün doldurulmuş olması gerekir. Bu sebeple danışana sadece HIV statüsü sebebiyle malulen emekli olamayacağı anlatıldı.

Vaka 10: Danışan evlilik öncesi yapılan testler ile ilgili bilgi talep etti. Evlilik öncesinde HIV testi yaptırmanın bir zorunluluk olup olmadığı konusunda bilgi istedi.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Evlilik öncesi yapılan sağlık taramasında HIV testine yer verilmesinin gerekliliğini araştırırken öncelikle evliliğe engel bir durum teşkil edip etmediğini incelemek gerekir. Evliliğe engel teşkil eden sağlık durumları Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda sayılmıştır. Bu kanunda bahsedilen nikâhın yapılmasına engel olarak hastalık arasında HIV yoktur. Bunun yanında Türk Medeni Kanunu'nda da evliliğe engel durumlar arasında HIV'den bahsedilmemektedir. Sağlık Bakanlığı konu ile ilgili "öneri" niteliğinde ve rıza şartı olmak suretiyle evlilik öncesinde HIV testi yapılmasını önermektedir.¹ Ancak kişilerin rızası olmadığı durumda bu testin yapılması hasta hakları arasında bulunan rıza şartına aykırılık teşkil edecektir. Danışana bu bilgiler anlatıldı.

Vaka 11: Bir özel şirket ile yaptığı görüşmeler sonucu anlaşmış ve işe yeni başlayacak olan danışandan sağlık testleri istenmiştir. Talep edilen testler arasında HIV testi de vardır. Danışan bu testi yaptırmak istemediği için derneğe ulaşmıştır.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) HIV/AIDS ve Çalışma Yaşamı ile İlgili Davranış Kuralları'nda uluslararası bağlayıcılığı olan şu açıklamayı yapmıştır: HIV testi, ilk işe alınmada ya da iş akdinin sürmesinde bir ön koşul olarak kullanılmamalıdır. Çalışanlar için işe başlanmasından önce ya düzenli aralıklarla yapılan rutin uygunluk testlerinde ise zorunlu HIV testine yer verilmemelidir. Bu ifadeden anlaşılacağı gibi işe başlayacak olan kişiler HIV testi yaptırmak zorunda değildir, rızaları dışında bu testin yapılması da hak ihlaline karşılık gelir. Danışana bu konuda hakları anlatıldı.

Vaka 12: Danışanın işyeri salgın sebebiyle kronik hastalığı olan kişilerin evden çalışma düzenine geçeceğini duyurmuştur. Ancak mevcut kronik hastalık ile ilgili sağlık raporu talep etmektedir. Danışan ise HIV statüsünü çalıştığı yer ile paylaşmak istememektedir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Mevcut iç hukuk düzenlemelerimizde COVID-19 salgını dönemiyle ilgili özel sektör çalışanlarının ücretli izne ayrılması gerektiği ile ilgili bir hususa değinilmemiştir. Kamu çalışanlarının idari izne ayrılabilmesi konusunda Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmış olmasına rağmen özel sektör çalışanları ile nasıl bir yol izlenmesi konusunda açıklama yapılmamıştır. Bu sebeple sağlık raporu talep edilmesi doğrudan bir hak ihlaline işaret etmese de, danışan HIV statüsünü işyerine açıklamak istemediği için Enfeksiyon Hastalıkları hekiminden kronik enfeksiyon hastalığı olduğuna dair tanı yazmayan bir rapor alıp bunu işyeri ile paylaşmıştır.

Vaka 13: Danışan MEDULA sistemini gizlemek için dilekçe talebinde bulunmuştur.

¹ Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanlığı, Evlilik Öncesi Muayene ve Danışmanlık Rehberi, Ankara 2013

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvurması adına danışan için dilekçe yazıldı, kendisi ile paylaşıldı.

Vaka 14: Yabancı uyruklu olan, Türkiye'de öğrenci olan danışan ilaca erişim ile ilgili bilgi aldı.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana Genel Sağlık Sigortası imkanı anlatıldı. Türkiye'de üniversite öğrencisi olan yabancı uyruklu kişilerin, üniversite kaydını yaptırdıktan sonra 3 ay içinde Genel Sağlık Sigortası'na başvuru yapması gerekir. 3 aylık süre sonunda başvuru yapılmazsa, aynı imkandan faydalanma hakkı sona erer. Bu sebeple danışana 3 aylık süreyi geçirmeden GSS başvurusu yapması gerektiği anlatıldı.

Vaka 15: Danışan MEDULA sistemindeki bilgilerini gizlemek için SGK'ya başvurmuş, SGK tarafından talebi reddedilmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana idarenin görevini yapmamasından kaynaklı idari dava açabileceği bilgisi verilmiştir. Ancak danışan dava açıp açmamak konusunda kararsız kalmıştır.

Vaka 16: İşe giriş sırasında askerlikten muaf olmasının sebebi sorgulanan danışan, HIV enfeksiyonu sebebiyle askerlikten muaf olduğunu işyerine söylemek zorunda olup olmadığı konusunda bilgi almak istemiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Askerlik muafiyet belgesinde kişinin hangi sebeple muaf olduğu konusunda bir bilgi yer almaz. Dolayısı ile bu kişisel bilgiyi kişi işyeri de dahil kimseyle paylaşmak zorunda değildir. Danışana bu bilginin kişisel bilgi olduğu, istemediği durumda kimseyle paylaşması gerekmediği anlatıldı.

Vaka 17: Spor salonunda çalışan danışan COVID-19 salgını kapsamında kronik hastalık sebebiyle ücretli izne ayrılma imkanının olup olmadığı konusunda bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Salgın döneminde kronik hastalığı olan kamu çalışanları için bir Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmış olsa bile özel sektör çalışanları için net bir mevzuat düzenlemesi yapılmamıştır. Ancak kronik hastalığı olan kişiler sokağa çıkma yasağı kapsamında olduğu için özel sektördeki işverenler bu duruma dayanarak çalışanlarına izin verme yoluna gitmişlerdir. Ancak salgın döneminde çıkarılan 7244 Sayılı Kanun vesilesiyle 4447 Sayılı Kanuna geçici madde eklenerek işverenlere ücretsiz izne ayırma hakkı verilmiş, bu hakkın kullanılması için işçinin onayının gerekmediğini hükme bağlamıştır. Bu sebeple danışanın işvereni kendisini ücretli izne ayrabileceği gibi, ücretsiz izne ayrılmasının da seçenekler arasında olduğu danışana anlatıldı. Danışana sağlık raporunu çalıştığı yere ibraz edip ücretli izne ayrılmayı talep etmesi tavsiye edildi.

Vaka 18: Yabancı uyruklu olan, Türkiye'de ikametgah izni ile kalan danışan normal şartlarda ülkesine gidiş geliş yaparak ilaç temin etmektedir. COVID-19 salgını sebebiyle ülkesine gidemeyen danışan ilaç temini ve GSS koşulları hakkında bilgi aldı.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana memleketi olan İngiltere'den hekiminin ilaçlarını kargo ile gönderebileceği bilgisi verildi. İlaçları gümrükten teslim alabilmesi için Türkiye'deki bir hekimden HIV pozitif olduğuna dair sağlık raporunu gümrükteki görevlilere göstererek alabileceği anlatıldı. Ayrıca danışana Genel Sağlık Sigortası'na başvuru yapabileceği ve bundan sonra ilaç

tedavisine Türkiye’de devam etme imkanı olduğu açıklandı ancak danışan GSS başvurusu yapmak istemediğini belirtti.

Vaka 19: Genel Sağlık Sigortalı olan danışan sigortasının HIV tedavisinde kullanılan ilaçları kapsayıp kapsamadığı hakkında bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Genel Sağlık Sigortasının HIV tedavisinde kullanılan ilaçları kapsadığı, böyle bir ayırımın söz konusu olmayacağı danışana anlatıldı.

Vaka 20: Danışan HIV pozitif olmasının memur olmasına engel teşkil edip etmediği konusunda bilgi talep etti.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Devlet memurlarının özlük dosyasında bulunması gereken belgeler 657 Sayılı Kanun’da belirtilmiştir. Bu belgeler arasında HIV test sonuçları yer almamaktadır. Dolayısı ile HIV statüsü memur olmak için bir engel olarak belirlenemez. Danışana konu hakkındaki hakları ayrıntılı anlatıldı.

Vaka 21: Eşinden boşanmış, 4 yaşında çocuğu olan kadın danışan çocuğunun velayetini almak istemektedir. HIV pozitif olmasının velayet talep etmesi önünde engel olup olmadığı ile ilgili bilgi talep etti. Bunun yanında danışan eski eşinin herkesin içinde kendisine “sen AIDS’lisin çocuğuma hastalık bulaştırırsın” diyerek HIV statüsünü komşularının duyacağı şekilde ilan etmiştir. Danışan tüm bu olaylarla ilgili hukuki yollara başvurmak istediğini belirtmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: HIV statüsü kişiye özel bir sağlık bilgisidir. Bu bilginin hukuka aykırı olarak yani kişinin izni ve rızası olmadan başkalarıyla paylaşılması, Türk Ceza Kanunu 136.maddesi uyarınca suç teşkil eder. Danışana eski eşinin bu şekilde kişisel bilgisini yayması da kanun maddesinde belirtildiği gibi suç olarak tanımlanır, bu sebeple danışana konu ile ilgili Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunabilmesi için dilekçe hazırlanıp gönderildi. Danışanın 4 yaşındaki öz çocuğunun velayeti konusunda ise HIV ile yaşayan kişilerin çocuğunun velayetini almasında bir engel görülmediği, tıbbi ve hukuki olarak uygun olduğu anlatıldı. Velayet konusundaki talepleri hakkında dava açması için avukata yönlendirildi.

Vaka 22: Özel bir hastanede dizinden ameliyat olacak olan danışanın ameliyatı, doktoruna HIV pozitif olduğunu söylemesi üzerine iptal edilmiştir. Danışan bu konu ile ilgili hukuki bilgi almak istemiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Hekimin hastayı reddetmesinin koşulları Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde açıklanmıştır. Hekime şahsi ve mesleki konulara dayanarak hastayı reddetme hakkı tanınmıştır. Ancak hastanın HIV pozitif olması şahsi sebepler veya mesleki sebepler kapsamında değerlendirilemez. Çünkü enfeksiyon kontrol yöntemleri bakımından standart prosedürün uygulanması HIV pozitif bir hastanın ameliyatını gerçekleştirmek açısından yeterlidir. Kaldı ki, hekimler ve tüm sağlık personeli pencere dönemini göz önünde bulundurarak yani, hasta HIV pozitif olduğu halde testlerde pozitif sonuç alınmayan dönemin ameliyat dönemine denk gelmesi durumunda, hastanın gerek HIV gerek diğer viral enfeksiyonları barındırdığı ihtimaline göre hareket etmek zorundadır. Pencere döneminde hiçbir test pozitif sonuç vermez ancak kişide HIV vardır ve başkalarına HIV geçişi de mümkündür. Bu sebeple test sonucundan bağımsız olarak tüm enfeksiyon kontrol yöntemleri sıkı sıkıya uygulanmalıdır. Dolayısı ile şahsi ve mesleki sebepler kapsamında hastanın HIV pozitif olması değerlendirilemeyeceği için anlatılan vakada hekimin görevi yapmama hareketiyle görevi

ihmal suçunu işlediği söylenebilir. Danışana bu konu anlatıldı. Cumhuriyet Başsavcılığına ayrımcılık ve görevi ihmal suçları sebebiyle başvurması adına dilekçe yazıldı, Tabip Odası'na da şikayet dilekçesi yazıldı danışan ile paylaşıldı. Süreç derneğimiz tarafından takip edilmektedir.

Vaka 23: Türk Silahlı Kuvvetlerinde çalışan danışan HIV teşhisi aldıktan sonra kurum kendisi ile ilişkisinin kesileceğini bildirmiştir. Süreç hakkında bilgi talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'ne göre; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından maluliyet durumunun tespit edileceği, sonrasında kurum ile ilişkisinin kesileceği anlatılmıştır.

Vaka 24: E-Nabız üzerinden kronik hastalığı olduğuna dair rapor alan danışan, raporu çalıştığı kamu kurumuna teslim edecektir. Ancak rapor üzerinde bulunan kare kodun doğrulama için okutulması durumunda HIV tanısının görünüp görünmeyeceği ile ilgili bilgi talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Bu uygulamayı doğru bulmadığımız halde kare kod ile doğrulanan raporda HIV tanısının başkaları tarafından görülebileceği konusunda danışana bilgi verildi.

Vaka 25: Ankara Büyük Şehir Belediyesi'nin bağımsız kuruluşlarından birinde peyzaj birimine iş başvurusu yapmış olan danışan sağlık bilgileri ile ilgili form doldurulması istendiğinde HIV statüsünü beyan etmiştir. Ancak eğitimler geçmiş ve işe başlama aşamasında olan danışanın işe girişi yapılmamıştır. Durumun HIV pozitif olması ile ilgili olduğu danışana bildirilmiştir. Kurum hekimi danışanın tedavi olduğu enfeksiyon hekiminden çalışmasına engel bir durum olmadığına dair sağlık raporu talep etmiştir. Raporu ibraz eden danışanın işe girişi halen gerçekleşmemiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Çalışma yaşamı ile ilgili ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) HIV/AIDS ve Çalışma Yaşamı ile İlgili Davranış Kuralları başlıklı bir yazı yayımlamıştır. Uluslararası kuruluşların bu yayınları örgüte üye olan ülkeler bakımından bağlayıcıdır. Türkiye'nin de 2001 yılında çıkan bu yayına uyum sağlamak yükümlülüğü vardır. Bahsedilen yazıda işe girişte veya periyodik sağlık taramalarında HIV testine yer verilmemesi gerektiği anlatılmıştır.² Buna rağmen danışan işe kabul edildiğinde kendisi HIV statüsünü paylaşmış olsa da, çalışmasına engel bulunmadığı konusunda doktor raporu talep edilmiştir. Çalışmasında engel bulunmadığını yazan doktor raporu da kuruma ibraz edildiği halde danışanın işe girişi gerçekleştirilmemiştir. Danışanın isteği üzerine kuruma iş başvurusunun durumu ile ilgili dilekçe ibraz edilmiş, dilekçeye gelen cevapta danışanın "virüsün bulaşma riskinin olduğu söylenmiş, tedavi olduktan sonra tekrar başvurabileceği" tavsiye edilerek işe alınmayacağı bildirilmiştir. İşyeri hekimi ile yapılan telefon görüşmesinde HIV hakkında bilgilendirme yapılmış, şifası mümkün olmayan bir kronik hastalık olduğundan bahsedilmiştir, bunun yanında işyeri hekimine HIV ile yaşayan bir kişinin herhangi bir işte çalışmasında tıbbi ve hukuki bir engel olmadığı da anlatılmıştır. Buna rağmen kurumun iş sağlığı ve güvenliği biriminden gelen olumsuz cevap geldiği için, danışanın isteği doğrultusunda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'na şikayet dilekçesi hazırlanmıştır. Aynı zamanda İş Kanunu md.5 hükümleri doğrultusunda ayrımcılık tazminatı için dava süreci başlatılmıştır.

Vaka 26: Yabancı uyruklu olan, ikametgah izni ile Türkiye'de kalan danışanın ilaca erişimi yoktur. Hamile olan danışan ilaca ücretsiz erişebilmek için ne yapması gerektiği ile ilgili bilgi talep etti.

² ILO HIV/AIDS ve Çalışma Yaşamı ile İlgili Davranış Kuralları md. 8/1

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Danışana memleketi olan İngiltere’den hekiminin ilaçlarını kargo ile gönderebileceği bilgisi verildi. İlaçları gümrükten teslim alabilmesi için Türkiye’deki bir hekimden HIV pozitif olduğuna dair sağlık raporunu gümrükteki görevlilere göstererek alabileceği anlatıldı. Ayrıca danışana Genel Sağlık Sigortası’na başvuru yapabileceği ve bundan sonra ilaç tedavisine Türkiye’de devam etme imkanı olduğu açıklandı. Danışan hamile ve doğumu yakın olduğu için birebir ilgilenilmesi adına derneğimizin danışanın bulunduğu ildeki destek merkezine yönlendirme yapıldı.

Vaka 27: Danışan MEDULA sistemindeki bilgilerin gizlenmesi amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu’na dilekçe ibraz etmiştir. Dilekçedeki talebi reddedilen danışan haklarını öğrenmek için derneğe ulaşmıştır.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: MEDULA sisteminin kapatılması, kullanılan ilaçlara ait bilgilerin ve sistemde bulunan hastalıklara ilişkin raporların eczanelerde, hastanelerde, iş yerlerinde ve diğer her türlü sağlık hizmeti sunan birimlerde kullanılan MEDULA sisteminde görüntülenmeyecek şekilde gizlenmesinden ibarettir. Aynı zamanda 6698 sayılı kanun kapsamında kişisel verilerin korunmasını sağlayacak şekilde kapatılması (gizlenmesi) provizyon alma, muayene olma, ilaç yazdırma gibi hakların korunmayacağı anlamına gelmez. Kişilerin SGK’ya başvurarak bu haklarını kullanması olağan bir durumdur. İdare kişilere tanınan haklar doğrultusunda talep edilen işlemi yapmadığı durumda idarenin görevini yapmama şeklinde bir kusuru oluşur. Tüm bunlara dayanarak İYUK³ gereklilikleri doğrultusunda önce kuruma itiraz için başvuru, talep kabul edilmediği durumda ise idari dava açma şeklinde aksiyon alabileceği danışana anlatıldı. Ancak danışan devlet memuru olmayı hedeflediği için sürecin kendisine zarar getireceği düşüncesi ile herhangi bir işlem yapmak istemediğini belirtmiştir.

Vaka 28: İşe girişte HIV testi istenmesinin hukuka uygun olup olmadığı hakkında bilgi talep etmiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Çalışma yaşamı ile ilgili ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) HIV/AIDS ve Çalışma Yaşamı ile İlgili Davranış Kuralları başlıklı bir yazı yayımlamıştır. Uluslararası kuruluşların bu yayınları örgüte üye olan ülkeler bakımından bağlayıcıdır. Türkiye’nin de 2001 yılında çıkan bu yayına uyum sağlamak yükümlülüğü vardır. Bahsedilen yazıda işe girişte veya periyodik sağlık taramalarında HIV testine yer verilmemesi gerektiği anlatılmıştır. İç hukukumuzda herhangi bir düzenleme olmamasına karşın bu uluslararası metin ile bağlı olduğumuz için işe girişte HIV testi talep edilmesinin uygun olmadığı danışana anlatıldı.

Vaka 29: Ameliyat olacak olan danışan, HIV statüsü sebebiyle doktorun ameliyat gerçekleştirmek istememesi ve bunun gibi bir ayrımcılığa uğraması durumunda nasıl bir yol izlemesi gerektiği ile ilgili bilgi almak istemiştir.

Başvurucuya Sağlanan Hukuki Destek: Hekimin hastayı reddetmesinin koşulları Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde açıklanmıştır. Hekime şahsi ve mesleki konulara dayanarak hastayı reddetme hakkı tanınmıştır. Ancak hastanın HIV pozitif olması şahsi sebepler veya mesleki sebepler kapsamında değerlendirilemez. Çünkü enfeksiyon kontrol yöntemleri bakımından standart prosedürün uygulanması HIV pozitif bir hastanın ameliyatını gerçekleştirmek açısından yeterlidir. Bu durum danışana anlatılarak hekimin ameliyatı yapmak istememesinin durumunda hak ihlaline uğradığı

³ İdari Yargılama Usulü Kanunu

anlamına geleceği, gerek iç hukukumuzdan Hasta Hakları Yönetmeliği, Türk Ceza Kanunu ve sair mevzuata dayanarak ilgili şikayetleri yapabileceği danışana anlatılmıştır.

D. Sonuç ve Değerlendirme

2020 Mayıs ve Haziran aylarında Pozitif Yaşam Derneği'ne gelen başvurulardan hukuki danışmanlık verilen vakalardan oluşmaktadır. 2020 yılının Mayıs ayı COVID-19 salgınının karantina dönemine denk gelmiş, Haziran ayı ise kontrollü normalleşmenin başladığı dönemi temsil etmektedir. HIV ile yaşayan kişiler dünya çapında yaşanan bir salgının olmadığı normal dönemde dahi yoğun hak ihlalleri ile yüzleşmektedir. Bunun yanında işsizliğin ve çalışma hayatının doğrudan zarar gördüğü bu dönem HIV ile yaşayan kişiler bakımından oldukça yaralayıcı olmuştur. Konu kapsamında birinci problem Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile beraber alınan karara göre, kronik hastalığı olan kamu çalışanlarının idari izne ayrılma imkanının olduğu açıklandı. Ancak kamu çalışanı olan HIV ile yaşayan bireyler bu taleplerini çalıştığı kuruma iletmek konusunda büyük bir ikilem yaşamışlardır çünkü sağlık raporu ve kronik hastalığın kuruma ibraz edilmesi işyerinde HIV statülerinin açıklanmasını anlamına gelecektir. Bir diğer problem ise özel sektör ile ilgili hiçbir düzenleme yapılmamasıydı. Olağan dönemde de yapılmaması gerekliliğini vurguladığımız "işe giriş sürecinde HIV testi uygulaması" salgın döneminde daha yaygın hale gelmiştir. Oysa işe girişte HIV testi uygulamasının hiçbir yasal dayanağı bulunmamaktadır. Bunun yanında, salgın döneminde sıklaşan HIV tedavisinde kullanılan ilaçlara ücretsiz erişim problemi yaşanmıştır. Yabancı uyruklu HIV ile yaşayan kişiler bu süreçte ülkelerine gidiş geliş yapmak imkanı olmadığı için ilaç temini konusunda çok ciddi problemlerle karşılaştılar. Salgın dönemi ile ilgili olarak HIV ile yaşayan kişilerin hassasiyeti ve koruma altında olması gerekliliği göz ardı edildi. Halbuki düzenlemelerde bu kişilerin durumu ile ilgili de bir düzenleme yapılması gerekirdi. Pozitif Yaşam Derneği olarak kişisel hürriyetlerin kutsal olduğu bu dünyada HIV ile yaşayan kişilerin uğradığı hak ihlallerini görünür ve çözümlü kılmak amacıyla hak ihlallerini raporlamaya devam edeceğimizin teminatını veririz.